80-те родни участници в изложбата – без преувеличение цветът на родната художествена интелигенция от 20-те години на миналия век. Сред тях личат имената на Александър Божинов, Антон Митов, Васил Захариев, Владимир Димитров – Майстора, Димитър Гюдженов, Сирак Скитник, Николай Райнов, на „българските чехи“ Иван Мърквичка, Ярослав Вешин, Йосиф Питер, Ото Хорейши и др. Високата стойност на книгата се допълва и от представените в нея над 200 произведения – в голямата си част редки репродукции на картини, скулптури, карикатури, шаржове и керамика, представени преди 95 години в сърцето на Европа. Подборът на част от творбите, намерили място в албума, е дело на Анелия Николаева, изкуствовед в Националната галерия – София, а прекрасният дизайн на изданието се дължи на неговия художник д-р Людмил Веселинов. Проектът на книгата албум „София – Прага, 1926. 95 години от една паметна изложба“ е по идея на Галина Тодорова, директор на Българския културен институт в Прага, и на Албена Спасова, общественик и преподавател в Националната художествена академия в София. Изданието е реализирано с финансовата подкрепа на Министерството на културата на Република България и е осъществено от Българския културен институт – Прага, в партньорство с Националната галерия в София, Националния военно-исторически музей – София.

Изложбата препълни галерията на БКИ с любители на българското изобразително изкуство

Красив и емоционален финал на официалната част на вечерта бе рецитацията на стихотворението „За хвърчащите хора“ от Валери Петров, изпълнена от наш сънародник. Безспорно, усещането за артистизъм и изтънченост нямаше да бъде пълно и всеобхватно без изпълненията на пианистката Танита Янкова, които създадоха подходяща атмосфера за досег до света на изкуството. ◆

Вдъхновени от историята на чешко-българските връзки и от българската литература

В края на ноември 2021 г. Българският културен институт в Прага представи новоиздадените монографии на българистите Якуб Микулецки, Марцел Черни, Теодоричка Готовска-Хенце и Любомила Соленкова. На събитието присъстваха учени и академични преподаватели – колеги на авторите, представители на медиите; хора, проявяващи интерес към подобен вид литературоведски изследвания.

Текст: **Камелия Илиева** | Снимки: **„Роден глас“**

Официалната кръщавка се състоя в присъствието на двама от авторите, като книгата „Чрез съпринадлежност и съпричастност към взаимно (о)познаване“ с подзаглавие „Проучвания в областта на чешко-българските културни отношения до създаването на Чехословакия“ бе представена от д-р Якуб Микулецки, а „Между дисидентството, ъндъргръунда и сивата зона. Неофициалната българска литература 1944–1989“ – от д-р Марцел Черни.

В уводната част, озаглавена „На постоянния път към взаимното познание (и опознаване)“, д-р Марцел Черни представя ядрото от работата по три взаимно свързани чешко-български проекта, реализирани в сътрудничество между Чешката и Българската академия на науките в лицето на Славянския институт в Прага и Института за исторически изследвания към БАН. От 2011 до 2019 г. върху проекта работят трима автори: двама бохемистично ориентирани историци – Теодоричка Готовска-Хенце и рано починалата

Любомила Соленкова, и литературоведски ориентираният българист и славист Марцел Черни. На една от студиите сътрудничи уважаваният литературен историк и преводач Дана Хронкова.

Монографията включва 3 части:

1. „Тематизиране на българското в художествените текстове и чешката рецепция на българската литература“ от д-р М. Черни, съдържаща изследвания върху чешко-българските връзки в музиката; творчеството на Петко Р. Славейков; Боян Пенев; Кирил Христов; атонския период от живота на Владимир Сис; първия преводач и пропагандатор на Яворовото творчество в Чехия, представени както на чешки, така и на български език с многобройни примери към тях.

2. „Чешко-българското сътрудничество в областта на образованието и политиката“ от Теодоричка Готовска-Хенце е изцяло написана на български и проследява модернизацията на българското образование в контекста на славистичния обмен до 1878 г., съдържа интересни факти за Васил Априлов като „архитект на образователните коридори на българите“; за новото поколение в българо-чешката взаимност; за първото включване на чешки дейци в българското просветно-национално движение и мн. др.

3. „Патосът на българското национално-освободително движение през чешките очи“ от Любомила Соленкова, също на български език, е последната глава от книгата и проследява Ян Хус на страниците на българския възрожденски печат; българския въпрос в чешката политическа сатира, живота на Вацлав Добруцки…

Интерес предизвикват не само задълбочените изследвания на авторите, но и приложенията към отделните студии като снимки, карикатури, афиши, писма, както и чешка карта на България (Балканите): „Европейска Турция, Черна гора, Гърция и Йонийските острови“, от 1863 г., дело на Васил Стоянов. Това е първата модерна репродукция на тази карта, а коментарът към нея не само поставя развитието на българската възрожденска картография в по-широк контекст, но представя делото на В. Д. Стоянов като значим културен принос в историята на чешкото (о) познаване на България.

„Между дисидентството, ъндърграунда и сивата зона. Неофициалната българска литература 1944–1989“ е първият такъв труд на Якуб Микулецки, който признава, че темата на монографията е отчасти свързана с докторската му дисертация „Чешкият литературен ъндърграунд“, която той защитава през 2016 г. в Пловдивския университет. За съжаление, в България не съществуват библиотеки от рода на library prohibited, поради което за нуждите на своите изследвания Якуб купува, колекционира забранени книги, „самиздат“, книги в „чекмедже“. В началото на представянето д-р Черни насочи вниманието върху корицата на книгата като образна метафора на феномена неофициална литература. Изглеждаща по някакъв начин ампутирана от официалната литература, но същевременно внушаваща усещането, че може да бъде свободна, независима и като че ли гледа официалната литература отвисоко.

Това „не е книга за едно бързо прочитане, изтъкна д-р Черни, това е пионерски труд, към който човек трябва да се връща отново и отново, за да го осмисли“.

Преди демократичните промени в България през 1989 г. чешките и словашките читатели са имали възможност без проблеми да се срещат и четат литературата на т. нар. „братски народи“ от социалистическия лагер. Тази литература се радва на вниманието на издателствата и специализираните културни списания, но се оказва, че това не е цялостно представяне на българската литература в бивша Чехословакия, защото, също както и в другите страни на изток от Желязната завеса, освен официалната е съществувала и неофициална литература – забранена, литература „в чекмедже“, „самиздатска“. „Между дисидентството, ъндърграунда и сивата зона. Неофициалната българска литература 1944–1989“ представя първия целенасочен поглед към неофициалното българско писмено творчество в контекста на тогавашния тоталитарен режим.

В уводната част на книгата си Якуб Микулецки споделя, че мотивацията за възникването й е да се приближи българската неофициална литература до чешката среда, да бъде предложена целенасочена литературноисторическа концепция, която да се превърне в основа за по-нататъшни литературоведски изследвания. Неофициалната литература в НРБ не е била свързана с организирани дисидентски структури, в повечето случаи тя е била проява на индивидуален творчески акт. Редица писатели, поети и драматурзи, на които е обърнато внимание в монографията, са не само пропуснати, но и забравени от днешната българска литературна наука. Откъсите от различните текстове: стихове, есета, проза и драма са преведени на чешки език от автора на книгата, което я прави достъпна не само за специалистите, но и за по-широката общественост.

В книгата не е включена българската изгнаническа литература 1944–1989 г. – кой знае, възможно е тя да бъде следващият обект на задълбочени научни изследвания за д-р Якуб Микулецки? ◆